

Handläggare: Lars Brogren
Telefon: 08-508 372 07

Till styrelsen

Nytt program för upphandlingar och inköp samt klausul om antidiskriminering och meddelarfrihet för stadens förvaltningar och bolag

VD:s förslag till beslut

Styrelsen för Svenska Bostäder beslutar följande.

Nytt program för upphandlingar och inköp samt klausul om antidiskriminering och meddelarfrihet antas.

Vällingby den 15 april 2016

Pelle Björklund
VD

Ärendet

Den 8 februari 2016 tog kommunfullmäktige beslut om *nytt program för upphandlingar och inköp samt klausul om antidiskriminering och meddelarfrihet* för stadens förvaltningar och bolag. Detta program ska nu antas av samtliga bolagsstyrelser.

För att effektivisera och samordna stadens inköpsprocesser pågår nu ett projekt - *Verksamhetsnära Inköp*. Projektet är en effekt av den översyn som gjordes under 2015 av Stockholms stads organisation för upphandling och som resulterade i det nya upphandlingsprogrammet. Syftet är att ta fram en modell för hur staden kan arbeta med kategoristyrkt inköp och upphandling på en koncernövergripande nivå.

Bilagor

1. Stockholms stads program för upphandling och inköp
2. Reviderad antidiskrimineringsklausul
3. Klausul om meddelarfrihet

Stockholms stads
program för upp-
handling och inköp

stockholm.se

Innehållsförteckning

Strategisk upphandling för ett hållbart Stockholm	3
Genomförande och förvaltning av programmet	3
Lagstiftning och regler	3
Mutor och jäv	4
Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	4
1. Ett Stockholm som håller samman	4
Goda anställningsvillkor.....	4
Arbetsmiljö.....	4
Motverka diskriminering.....	5
En öppen och inkluderande arbetsmarknad.....	5
2. Ett klimatsmart Stockholm	5
3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm.....	5
Kvalitet.....	6
Affärsmässighet.....	6
Samverkan inom staden.....	7
Aktiv avtalsförvaltning.....	7
Seriösa leverantörer	7
Underlätta för leverantörer att lämna anbud.....	7
Innovation.....	8
4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm	8
Grundläggande arbetsvillkor samt mänskliga rättigheter vid upphandling av varor.....	8
Allmänhetens insyn i verksamheter för sociala tjänster	9
Meddelarfrihet i verksamheter för sociala tjänster	9
Information vid upphandling av verksamhet för sociala tjänster	9
Organisation och ansvar.....	9
Nämnders och bolagsstyrelsers ansvar.....	9
Kommunstyrelsens ansvar.....	10
Koncernstyrelsens ansvar	11

Strategisk upphandling för ett hållbart Stockholm

Stockholm är en snabbt växande stad med högt satta mål om en hållbar utveckling. För att nå dessa mål ska Stockholms stad med dess nämnder och bolagsstyrelser ("staden") arbeta med upphandling och inköp som ett strategiskt verktyg.

Staden upphandlar varor, tjänster och entreprenader för över 20 miljarder kronor varje år. Genom att ställa väl avvägda krav på leverantörer och på de varor och tjänster som upphandlas, kan upphandling bidra till ekonomisk- och kvalitativ, social, demokratisk samt miljö- och klimatomfattig hållbarhet samtidigt som välfärden utvecklas och medborgarnas behov tillgodoses.

Stadens upphandlingar ska kännetecknas av hög kvalitet, god ekonomisk hushållning och effektiv användning av stadens gemensamma resurser. Väl genomförda upphandlingar och inköp ökar nyttan för medborgarna och bidrar till ett resurseffektivt samhälle.

För att nå stadens övergripande mål är samverkan med myndigheter och intressenter viktigt. Samverkan ska syfta till att sprida goda exempel och dela erfarenheter. Staden ska även samverka med leverantörsmarknaden.

Detta program syftar till att beskriva hur stadens upphandlingar ska fungera som styrmedel för hållbar utveckling samt ansvarsfördelningen mellan kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, stadens nämnder och bolagsstyrelser.

Genomförande och förvaltning av programmet

Stadens program för upphandling och inköp är ett stadsövergripande styrdokument som utgår från kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för respektive verksamhetsområdet. Kommunstyrelsen ansvarar för att tillämpningsanvisningar tas fram för det praktiska genomförandet av programmet.

Programmet vänder sig i första hand till dem som fattar beslut i inköps- och upphandlingsfrågor samt till dem som genomför upphandlingar i staden.

Samtliga stadens nämnder och bolagsstyrelser har ett ansvar, att utifrån sin verksamhet, se till att programmets mål uppnås.

Lagstiftning och regler

Vid köp, leasing och hyra av varor, tjänster och byggentreprenader ska detta program, upphandlingslagstiftning, annan relevant lagstiftning samt stadens regler för ekonomisk förvaltning, tillämpas.

Mutor och jäv

När upphandling genomförs ska detta ske i enlighet med gällande lagar och stadens interna regler mot mutor och jäv.

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Stadens program för upphandling och inköp innebär en konkretisering av kommunfullmäktiges övergripande inriktningsmål.

Stadens upphandling ska därmed bidra till mål om:

- Ett Stockholm som håller samman
- Ett klimatsmart Stockholm
- Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Avvägningar mellan inriktningsmålen beror på vilken vara, tjänst eller entreprenad som upphandlas. Krav som ställs inom respektive målområde ska också noggrant analyseras utifrån eventuella konsekvenser avseende ekonomisk hållbarhet.

1. Ett Stockholm som håller samman

Socialt ansvarstagande är en mycket viktig utgångspunkt för att staden ska kunna växa och utvecklas på ett hållbart sätt. Staden ska sträva efter att så långt det är möjligt och ändamålsenligt ställa krav som bidrar till bl.a. god arbetsmiljö och goda anställningsvillkor. Upphandling kan bidra till en inkluderande arbetsmarknad där medborgarna i Stockholm ges bättre förutsättningar för delaktighet i samhället genom att komma ut i arbete och praktik.

Goda anställningsvillkor

Stadens leverantörer ska inte få konkurrensfördelar genom bristande anställningsvillkor för sina anställda.

För de fall leverantörer inte är kollektivavtalsanslutna ska staden, så långt det är ändamålsenligt och möjligt enligt lag, ställa krav på särskilda kontraktsvillkor i nivå med svenska kollektivavtal.

Arbetsmiljö

En god arbetsmiljö är en förutsättning för en god kvalitet i verksamheten. För att främja en god arbetsmiljö ska staden, i de fall det bedöms nödvändigt med hänsyn till upphandlingens art, ställa krav på att leverantören, vid sin verksamhet i Sverige, säkerställer en arbetsmiljö för sina anställda som ligger i nivå med svensk lagstiftning. Sådana krav ska ge möjligheter till avtalsrättsliga sanktioner.

Motverka diskriminering

Staden ska ~~främja aktivt verka för~~ att aktuell antidiskrimineringslagstiftning följs och värna principen om alla människors lika värde och rätt att bli behandlade på lika villkor.

Antidiskrimineringslagstiftningen innehåller bland annat regler om aktiva åtgärder som en arbetsgivare ska vidta för att uppnå lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet.

Genom att staden tillämpar den av kommunfullmäktige beslutade antidiskrimineringsklausulen görs efterlevnaden av den aktuella lagstiftningen till en avtalsrättslig fråga med sanktionsmöjligheter.

Staden ska i arbetet med upphandling även beakta mål för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

En öppen och inkluderande arbetsmarknad

Staden ska sträva efter att upphandling bidrar till en positiv samhällsutveckling och en inkluderande arbetsmarknad samtidigt som företagens kompetensförsörjning underlättas.

Staden ska ställa krav på leverantörerna i syfte att minska arbetslösheten i grupper som står utanför arbetsmarknaden och öppna upp för anställning och praktik, i de fall det bedöms lämpligt med hänsyn till uppdragets omfattning och upphandlingsföremålets art.

2. Ett klimatsmart Stockholm

Staden har högt ställda miljö- och klimatmål. Upphandling och inköp utgör ett viktigt och verkningsfullt verktyg för att nå dessa mål. Stadens miljöprogram utgör ryggraden i stadens miljöarbete och är uppdelade i sex miljömål med tillhörande delmål. Miljömålen rör transporter, kemikalier, energianvändning, mark- och vattenanvändning, avfall samt inomhusmiljö. För att minska stadens belastning ska staden ~~„när det är möjligt“~~ med utgångspunkt i miljöprogrammet ställa krav på bland annat:

- Ekologiska livsmedel
- Transporter med liten klimat- och luftkvalitetspåverkan
- Undvika skadliga kemikalier
- Låg energianvändning i byggnader och anläggningar

De miljöhänsyn som tas i en upphandling ska alltid syfta till att uppnå målen i miljöprogrammet. Mer information kring målen och delmålen finns i stadens miljöprogram.

3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Stadens upphandlingar ska genomföras på ett kvalitativt och affärsmässigt sätt och ingångna avtal ska följas. Deltagandet i stadens

upphandling ska underlättas för alla anbudsgivare, och även möjliggöra för små- och medelstora företag samt idéburen sektor att delta. Vidare ska staden genom innovationsupphandling utveckla stadens verksamheter. Oseriösa leverantörers deltagande i stadens upphandlingar ska motverkas.

Kvalitet

Utgångspunkten vid all upphandling är höga krav på kvalitet. De krav som ställs i en upphandling ska syfta till att uppnå kommunfullmäktiges och den egna nämndens/bolagsstyrelsens mål för verksamhetsområdet.

För att säkerställa kvaliteten i de varor och tjänster som upphandlas ska staden ställa krav på den tekniska och yrkesmässiga förmågan och kapaciteten samt tydliga kvalitetskriterier kopplade till varan eller tjänsten.

För att uppnå god kvalitet vid upphandling av verksamhet ska staden även ställa relevanta krav på bemanning, utbildningsnivå, kompetens och goda arbetsvillkor för personalen. För den goda kvaliteten är det nödvändigt att de anställdas rättigheter värnas. Vidare ska privata utförare bedriva ett aktivt arbete med att informera personal om rättigheter och skyldigheter, syftande till att värna arbetstagares psykiska och fysiska arbetsmiljö.

Stadens ambition är att ta tillvara leverantörers potential att utveckla verksamheten. För att nå detta mål ska höga krav på kvalitet, i regel, ta sig uttryck i tydliga beskrivningar om *vad* som ska uppnås men inte *hur* det ska uppnås.

När avtal tecknas med den vinnande anbudsgivaren ska det noga regleras att parterna ska samverka för att följa upp kontraktet och upprätthålla en hög kvalitet.

Affärsmässighet

Staden ska vara och uppfattas som en attraktiv kund för leverantörer vilket bidrar till att staden får bra anbud och bästa möjliga affärsvillkor. Stadens agerande på marknaden ska bidra till en långsiktigt sund konkurrens. De krav som ställs på en huvudleverantör ska som huvudregel också gälla för dess underleverantörer.

Stadens upphandlingar ska föregås av en behovs- och marknadsanalys och en väl avvägd upphandlingsstrategi.

Förutom nära samverkan med andra upphandlande myndigheter och samarbetsorgan ska staden vara öppen för synpunkter från företag samt näringslivs- och intresseorganisationer. Genom samverkan med leverantörer kan den kunskap och erfarenhet som dessa innehar

tillvaratas och bidra till utvecklingen av stadens verksamheter. Sådan samverkan får emellertid aldrig innebära att objektivitet och konkurrensneutralitet åsidosätts.

Staden ska så långt som det är möjligt arbeta i enlighet med en sammanhållen e-handelsprocess i syfte att stödja, förenkla och kvalitetssäkra upphandlings- och inköpsprocessen.

Samverkan inom staden

För att effektivisera upphandlingsarbetet och dra nytta av stadens storlek ska möjligheten till samordning t.ex. i form av gemensam upphandling alltid prövas av en nämnd eller bolagsstyrelse. Samordning sker i regel på de upphandlande myndigheternas initiativ.

Inom ett antal områden ska centralupphandling vara huvudalternativ efter beslut av kommunfullmäktige. Avsteg från centrala avtal beslutas av kommunfullmäktige.

Aktiv avtalsförvaltning

En viktig del av affärsmissigheten är en effektiv uppföljning av ingångna avtal. Utgångspunkten för avtalsförvaltning ska alltid vara att avtal ska hållas och att de sanktioner som finns i avtalet ska tillämpas.

Genom aktiv förvaltning och uppföljning av ingångna avtal säkerställs att ingångna avtal efterlevs och att varor och tjänster levereras med efterfrågad kvalitet och till rätt pris. Den nämnd eller bolagsstyrelse som ansvarar för ett avtal ska säkerställa att aktiv avtalsförvaltning planeras och genomförs. I aktiv avtalsförvaltning ingår att följa upp att leverantören fullgör avtal samt hur samverkan med leverantören utvecklas. I avtalsförvaltning ingår också att följa upp och vidta åtgärder för att upprätthålla avtalstrohet.

För att ständigt förbättra stadens upphandlingar ska erfarenheter från tidigare avtalsperioder användas i samband med nya upphandlingar så att misstag inte upprepas och goda exempel kan spridas.

Seriösa leverantörer

Staden ska endast göra affärer med seriösa leverantörer som betalar skatt och sociala avgifter samt i övrigt lever upp till lagar och regler. Konkurrensfördelar ska inte uppnås av leverantörer genom exempelvis oseriös verksamhet. Ställda seriositetskrav ska följas upp löpande under hela avtalstiden.

Underlätta för leverantörer att lämna anbud

Stadens verksamheter är beroende av att leverantörer ser staden som en attraktiv kund och vill delta i stadens upphandlingar. Det är vik-

tigt att ett tillräckligt antal leverantörer väljer att lämna anbud så att staden erhåller bästa möjliga villkor från leverantörsmarknaden.

Små och medelstora företag samt idéburen sektor är en viktig del av marknaden och bidrar till en mångfald av varor och tjänster. Staden ska där så är lämpligt underlätta för dessa att delta i upphandlingar genom att onödiga administrativa krav undviks och anbudsgivning förenklas så långt som möjligt.

Innovation

För att staden ska vara väl rustad för att möta morgondagens krav på varor och tjänster för medborgare och brukare är det viktigt att stadens sätt att upphandla underlättar för innovation exempelvis genom att ta tillvara nya tekniska lösningar och arbetssätt så att kvaliteten i stadens verksamheter kontinuerligt kan utvecklas.

Staden ska där så är lämpligt och ändamålsenligt använda sig av innovationsupphandling. I första hand genom att utforma upphandlingar på ett sådant sätt att innovativa lösningar inte utestängs från upphandlingen samt att använda olika former av dialog inför en upphandling och på detta sätt få kännedom om nya lösningar.

4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Staden ser det som mycket angeläget att de leverantörer staden anlitar genom upphandling delar stadens mål i fråga om respekt för grundläggande mänskliga- och demokratiska fri- och rättigheter genom hela leverantörskedjan. Vidare är det viktigt att stadens invånare garanteras en skälig insyn i verksamheter som har upphandlats inom socialtjänsten.

Grundläggande arbetsvillkor samt mänskliga rättigheter vid upphandling av varor

Staden mål är att varor som köps in ska vara producerade under hållbara och ansvarsfulla förhållanden och där korrupcion i produktionsledet motverkas. Särskilda krav ska ställas när det är möjligt och bedöms lämpligt med hänsyn till kontraktets omfattning och/eller till upphandlingsföremålets art.

Särskild hänsyn ska tas till Internationella arbetsorganisationen, ILO:s, åtta grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet, FN:s barnkonvention samt tillverkningsländernas nationella lagstiftning om arbetarskydd, arbetsmiljölagstiftning och arbetsrätt när den innebär ett starkare skydd.

Om det efter en inledande bedömning anses föreligga risk för överträdelser i produktionsledet ska staden ställa krav på att vinnande anbudsgivare bedriver ett systematiskt och proaktivt arbete.

Allmänhetens insyn ~~i verksamheter för sociala tjänster~~

När staden sluter avtal med en privat utförare rörande överlämnade av kommunala angelägenheter ska staden se till att allmänheten ges skälig insyn i den verksamhet som lämnas över i enlighet med 3 kap 19a § kommunallagen.

I syfte att underlätta för brukaren att göra ett väl underbyggt val av utförare ska staden, där valfrihetssystem finns, sträva mot uppföljnings- och rapporteringsrutiner som möjliggör en neutral jämförelse mellan olika utförare.

Meddelarfrihet i verksamheter inom skola, vård och omsorg för sociala tjänster

Inom offentlig verksamhet finns en lagstadgad meddelarfrihet. Motsvarande skydd kan för närvarande inte uppnås genom avtal.

Staden ska använda den av kommunfullmäktige framtagna klausulen för meddelarfrihet i kontrakt som avser entreprenadupphandlingar avseende drift av verksamheter inom socialtjänst, skola, vård och omsorg.

Information vid upphandling av verksamhet inom skola, vård och omsorg för sociala tjänster

Inför en upphandling av verksamhet för skola, vård och omsorg sociala tjänster ska en kommunikationsplan upprättas för hur verksamhetens elever, brukare, anställda samt i förekommande fall ungdoms-, funktionshinders- och pensionärsråd ska hållas informerade om processens fortskridande. Dessa ska under hela processen informeras så mycket som lagstiftningen tillåter.

Den som ansvarar för en upphandling ska också tillse att berörda fackliga organisationer får erforderlig information samt möjlighet att yttra sig i enlighet med gällande lagstiftning och kollektivavtal.

Ur ett demokratiperspektiv är det viktigt att de förtroendevalda ges insyn och inflytande över upphandlingsprocessen. Därför ska förvaltning och nämnd hitta former för hur informationsutbytet under processen ska ske.

Organisation och ansvar

Nämnders och bolagsstyrelser ansvar

Det yttersta ansvaret för upphandling, och ingångna avtal, ligger hos den upphandlande nämnden eller bolagsstyrelsen.

Varje nämnd och bolagsstyrelse inom staden utgör en upphandlande myndighet.

Upphandlings- och inköpsprocessen

Varje upphandlande myndighet ska bedriva ett aktivt och strategiskt arbete för att, utifrån kommunfullmäktiges mål, uppnå en ändamålsenlig upphandlings- och inköpsverksamhet.

Den upphandlande myndigheten ansvarar för:

- att tillräckliga resurser finns för att genomföra myndighetens upphandlingar och inköp i enlighet med detta program, lagar och regler,
- att inköp sker i enlighet med de avtal som ingåtts och som den upphandlande myndigheten är bunden av,
- att tillräckliga resurser finns för en aktiv avtalsförvaltning av de avtal som myndigheten ansvarar för,
- att kompetens upprätthålls hos den personal som arbetar med upphandlings- och inköpsrelaterade frågor,
- att stadens koncerngemensamma inköpssystem används så långt som möjligt och att inköp från leverantörer som är anslutna till e-handel genomförs i inköpssystemet,

Funktion och roller

På varje upphandlande myndighet ska det finnas en person eller funktion som är upphandlings- och inköpsansvarig. Upphandlings- och inköpsansvarig har det övergripande ansvaret för hela upphandlings- och inköpsprocessen och efterlevnaden av lagstiftning samt stadens styrdokument inom upphandlingsområdet.

På varje upphandlande myndighet ska det även finnas en person eller funktion som är samordnare i upphandlings- och inköpsfrågor. Funktionen för upphandlings- och inköpssamordning är kontaktpunkt för löpande upphandlings- och inköpsfrågor inom den upphandlande myndigheten.

Kommunstyrelsens ansvar

Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande strategiska frågor inom upphandlings- och inköpsområdet, framtagande och uppföljning av mätetal och statistik inom området samt för uppföljning av stadens program och riktlinjer för upphandling och inköp.

Kommunstyrelsen ansvarar även för att ta fram tillämpningsanvisningar till programmet samt att hålla dessa uppdaterade.

Koncernstyrelsens ansvar

Koncernstyrelsen har ett övergripande ansvar för att säkerställa att bolagen inom koncernen arbetar i enlighet med detta program.

Bilaga 2 – Reviderad antidiskrimineringsklausul

I stadens upphandlingar av tjänster och byggtreprenader ska följande anti-diskrimineringsklausul användas som avtalsvillkor

§1 Leverantören förbinder sig att vid utförandet av tjänste- eller byggtreprenadkontrakt i Sverige följa vid varje tillfälle gällande antidiskrimineringslagstiftning. Härmed avses diskrimineringslagen (2008:567), olaga diskriminering enligt 16 kap. 9 § brottsbalken (1962:700) och förbud mot missgynnande behandling enligt 16 § föräldradighetslagen (1995:584).

§2 Leverantören är under avtalstiden förpliktigad att inom 14 dagar från det att staden begär det, skriftligen redovisa följande uppgifter och handlingar som följer av leverantörens förbindelse enligt 1 §:

- a) Jämställdhetsplan enligt 3 kap. 13 § diskrimineringslagen, alternativt en uppgift om antalet sysselsatta vid senaste årsskiftet till styrkande av att planen inte behöver upprättas.
- b) Redovisning av aktiva åtgärder enligt 3 kap. 3-9 §§ diskrimineringslagen.
- c) Sanningsförsäkran som anger om leverantören eller anställd som leverantören svarar för, vid utförandet av kontraktet, enligt lagakraftvunnen dom brutit mot en straffbestämmelse eller ett förbud enligt vid varje tillfälle gällande antidiskrimineringslagstiftning.

Leverantören är dessutom skyldig att på stadens begäran redovisa ytterligare information som krävs för att följa upp leverantörens verksamhet enligt § 1. Information ska redovisas senast en (1) vecka efter begäran av staden.

§3 Om leverantören inte inom föreskriven tid lämnar sådan information som denne är skyldig att lämna enligt § 2 eller om leverantören vid utförandet av kontraktet inte uppfyller sina skyldigheter vid varje tillfälle gällande antidiskrimineringslagstiftning utgår vite med 5-10 000 kr per varje kalendervecka som påbörjas efter det att sju dagar förflutit sedan leverantören mottagit

underrättelse om överträdelsen och till det att rättelse vidtagits. Vite kan maximalt utgå med ~~50~~100 000 kr per år.

§4 Om leverantören eller anställd som denne svarar för, vid utförandet av kontraktet, enligt lagakraftvunnen dom brutit mot ett förbud enligt vid varje tillfälle gällande antidiskrimineringslagstiftning utgör detta ett väsentligt avtalsbrott som medför rätt för staden att häva kontraktet.

§5 Leverantören ska ålägga underleverantörer samma skyldigheter enligt ovan, under förutsättning att underleverantören i Sverige kommer att utföra en väsentlig del av upphandlingskontraktet.

Bilaga 3 – Klausul om meddelarfrihet

I stadens entreprenadupphandlingar avseende drift av verksamheter inom ~~skola, vård och omsorg, socialtjänsten~~ ska avtalsvillkor enligt nedan användas. Det är viktigt att beställaren är medveten om att villkoret i sig inte ger den anställda samma skydd som lagstiftningen ger offentliganställda. Det avtalsreglerade skyddet är beroende av att entreprenören faktiskt följer avtalsvillkoret. Klausulen ska endast användas vid entreprenadavtal.

Personal som är anställd i verksamheten ska beträffande verksamhet som omfattas av avtalet ha i huvudsak samma meddelarfrihet som råder för motsvarande offentligt anställd personal. Denna meddelarfrihet ska inte omfatta uppgifter som avser affärsförhållande, eller som allmänt sett kan rubba konkurrensförhållande för entreprenören. Vidare råder det inte meddelarfrihet för uppgifter om enskildas personliga och privata ekonomiska förhållanden eller som rör säkerhet. I meddelarfriheten innefattas inte heller information som gäller pågående förhandlingar rörande löne- eller andra anställningsvillkor eller som är hemlig enligt lag.

Personer i ledande ställning i företaget, eller därmed jämförlig ställning omfattas inte av den här angivna meddelarfriheten.

Det åligger entreprenören att informera berörd personal om den meddelarfrihet som ska råda i verksamheten.